

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવીણ - ૨

કુલ ગુણ - ૧૦૦

(સમય : બપોરે ૨ થી ૫)

(રવિવાર, ૬ જુલાઈ, ૨૦૧૪)

- નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.
 (૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.
 (૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ :)
 પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓)
 કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા.ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ ક્યો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં ક્યો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : કિશોર સત્સંગ પ્રવીણ, નવમી આવૃત્તિ - ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૩)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “આપણને ઘેર બેઠાં દર્શન દીધાં તે આપણાં બહુ જ મોટાં ભાગ્ય કહેવાય.” (૧૬/૫૧-૫૨)
 ➡ જેઠા મેર - તેમની સ્ત્રીને
 ➡ એકવખત મઢામાં જેઠા મેરને ઘેર શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા જમી, ઉપદેશની વાતો કરી પોઢી ગયા ત્યારે.
૨. “સાધુ તો નવરા છે, તે વર્ષોવર્ષ હાલ્યા આવે છે.” (૧૮/૫૮)
 ➡ રાજાભાઈની પત્ની - વણિક હરિભક્તને
 ➡ રાજાભાઈ બહારગામ ગયા હતા ત્યારે સંતો આવ્યા. રાજાભાઈના નિયમ મુજબ વણિક હરિભક્તે તેમના ઘેર જઈ સીધાસામગ્રીની માગણી કરી. ત્યારે
૩. “સૂર્યવંશી તો નથી થઈ ગયા ને ?” (૩/૧૦) ➡ મહારાજ - ઉકાખાયરને
 ➡ શ્રીજીમહારાજને સભા કરવા માટે બેસવાના ઓટા પર કૂતરાએ મળ કરીને બગાડ્યું હતું. ઉકા ખાયરે આ જોયું કે તરત જ કાંઈ પણ બોલ્યા સિવાય સાવરણી અને પાણી લઈને ઓટો સાફ કરી નાખ્યો. ઘેલામાં સ્નાન કરીને મહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યા. તેમની સેવાનું વૃત્તાંત અન્ય હરિભક્તોને જણાવવા માટે શ્રીજીમહારાજ ઉકાખાયરને આ પ્રશ્ન કરે છે.

પ્ર.૨ નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. અક્ષરબ્રહ્મ ચિરંજીવ છે. (૨૩/૭૧-૭૨) અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અંતર્ધાન થયા પછી કલ્યાણનું દ્વાર બંધ થયું નથી. સ્વામીએ વાતોમાં કહ્યું છે : ‘હું તો ચિરંજીવ છું.’ અર્થાત્ અનાદિ અક્ષરબ્રહ્મ પરમ એકાંતિક - પરમ ભાગવત સંતરૂપે આ પૃથ્વી પર સદા પ્રગટ વિચરતા હોય છે. આ પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ ગુણાતીત સંત દ્વારા શ્રીજીમહારાજ આ પૃથ્વી પર સમ્યક્ પ્રકારે પ્રગટ રહે છે. અને મુમુક્ષુ જીવોની બ્રહ્મસ્થિતિ પમાડીને તેમનું આત્મિક કલ્યાણ કરે છે. શ્રીજીમહારાજ કહે છે : એવા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંત દ્વારા સર્વ ક્રિયા કરનાર ભગવાન છે, ‘આવા સંત તે સ્વયં હરિ છે.’ આવા સાધુનો સંગ કરવો એ જ કલ્યાણનું અસાધારણ સાધન છે. એવા સંતનું દર્શન થયું ત્યારે એમ જાણવું જે, ‘મને સાક્ષાત્ ભગવાનનું દર્શન થયું.’ માટે એ સંત તો સર્વ જગતના આધારરૂપ છે. જ્યારે આવો સંતસમાગમ પ્રાપ્ત થયો ત્યારે દેહ મૂકીને જેને પામવા હતા તે તો દેહ છતાં જ મળ્યા છે. માટે જેને પરમપદ કહીએ, મોક્ષ કહીએ, તેને છતી દેહે જ પામ્યો છે. અને એવા સાધુની સેવા કરે તો ભગવાનની સેવા તુલ્ય ફળ થાય છે. આવા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંતનો જે કોઈ મુમુક્ષુ મન-કર્મ-વચને સંગ કરે છે અને તેની આજ્ઞા પાળે છે તે જીવ નિર્દોષ થઈ બ્રહ્મરૂપ થઈ જાય છે. અને છતી દેહે પરમપદ જે મોક્ષ તેને પામે છે. આ પૃથ્વી પર અવતાર ધારણ કર્યા પછી શ્રીજીમહારાજ આત્મિક કલ્યાણનો માર્ગ ચાલુ રહે એ હેતુથી ગુણાતીત સંત દ્વારા સદા પ્રગટ છે. વચનામૃત પંચાળા-૭

પ્રમાણે આ પૃથ્વી પરથી ભગવાન કદી અંતર્ધાન થયા જ નથી. તેઓ અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી દ્વારા પ્રગટ હતા. ત્યાર બાદ ઉત્તરોત્તર બ્રહ્મસ્વરૂપ ભગતજી મહારાજ, બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજ, બ્રહ્મસ્વરૂપ યોગીજી મહારાજ અને હાલ પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ - સ્વામીશ્રી નારાયણસ્વરૂપદાસજી દ્વારા પ્રગટ છે. આપણી ઉપાસના એટલે શ્રીજીમહારાજ સર્વાવતારી પરબ્રહ્મ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ નારાયણ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અનાદિ અક્ષરબ્રહ્મ. અનાદિ અક્ષરબ્રહ્મ દ્વારા શ્રીજીમહારાજ સદા પ્રગટ રહી મુમુક્ષુ જીવોનું કલ્યાણ કરે છે. એ મોક્ષનું દ્વાર છે. પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ એ આજે મોક્ષનું દ્વાર છે.

૨. **બંધિયાના વાણિયાઓએ શ્રીજીમહારાજની માફી માંગી. (૨૮/૮૪-૮૫)** બંધિયાના વાણિયા મહારાજને મળવા ગઢડા આવ્યા ત્યારે મહારાજે પોતાના ભક્તરાજ ડોસાભાઈના ખબર પૂછ્યા. ત્યારે વાણિયા કહે ‘અમે તો ગળા સુધી સંસારમાં બૂડેલા છીએ પણ તમારા ડોસાભાઈ તો ચોટલી સુધી સંસાર-વ્યવહારમાં ડૂબેલા છે. તે ભગવાન ભજવા નવરા થતા જ નથી. તમારા સત્સંગી છે તેથી વખાણ કરો છો. ત્યારે મહારાજે કહ્યું : ‘ડોસાભાઈને સાધુ કરીએ તો તમે સત્સંગી થશો ?’ વાણિયાઓએ વિચાર્યું કે હમણાં ડોસાભાઈએ ગામની બધી જ વાડીના ગોળનું સાટું કર્યું છે તેથી આવો લાભ છોડી સાધુ થશે નહિ. તેથી મહારાજને હા પાડી. મહારાજે તેમને લગ્ન પતી ગયા પછી પાછા વળતાં મળવાનું કહ્યું. મહારાજે ભગુજીની સાથે સાધુનાં વસ્ત્રો અને ચિઠ્ઠી ડોસાભાઈ પર મોકલ્યા. ડોસાભાઈએ ભગુજીને જોઈ દંડવત્ કર્યા ને મહારાજની આજ્ઞા પૂછી. મહારાજની ચિઠ્ઠી વાંચી ડોસાભાઈએ ભગવાં વસ્ત્રો પહેરી લીધાં અને મહારાજ પાસે આવ્યા. આ બાજુ વાણિયાઓ પાછા વળતાં ગઢડે આવ્યા. મહારાજ પાસે સાધુના વેશમાં બેઠેલ ડોસાભાઈને જોઈને તેઓ આશ્ચર્ય પામ્યા અને ડોસાભાઈ વિષે ગમે તેમ બોલવા બદલ મહારાજની માફી માંગી.

૩. **ભાદરાના ચાર કણબી હરિભક્તોને પસ્તાવો થયો. (૨૨/૬૬-૬૭)** ભાદરાના આઠ કણબી હરિભક્તો ઉપર મહારાજનો આજ્ઞાપત્ર આવ્યો કે ‘આ પત્ર મળતાંની સાથે તમે ગઢપુર આવજો.’ તે વખતે ખેતરોમાં પાક તૈયાર થઈ ગયો હતો. લણવાનો જ બાકી હતો. ચાર હરિભક્તોએ પાક લણીને જવાનો વિચાર કર્યો ને બીજા ચાર હરિભક્તો પત્ર મળતાં જ ઊભો મોલ મહારાજના ભરોસે મૂકીને ગઢડા પહોંચી ગયા. મહારાજે તેઓને પંદર દિવસ રોક્યા. હંમેશા થાળની પ્રસાદી આપતા. કથાવાર્તા ને દર્શન-સમાગમનું સુખ લઈ તેઓ ભાદરા આવ્યા. જોયું તો ગામનાં બધાં ખેતરો ઉજ્જડ થઈ ગયાં હતાં. રોકાઈ ગયેલા ચાર હરિભક્તોએ રડતાં રડતાં તેઓને કહ્યું ‘તમો ગયા પછી બીજે જ દિવસે બાબા સાહેબનું કટક આવ્યું ને તેમના ઘોડાઓએ ગામનાં બધાં ખેતરોમાંથી પાક સાફ કરી નાખ્યો. તમારા ચાર જણનાં ખેતરો અકબંધ છે. કોઈ દાખલ થવા જાય ને વીજળીનો ઝાટકો વાગે છે. ખેતરને કિનારે માણકી ઘોડીના ડાબલા પણ દેખાય છે. તમે મહારાજની આજ્ઞા પાળી તો મહારાજનાં દર્શન પણ થયાં અને પાક પણ સચવાયો. અમે આજ્ઞા લોપી તો બેય ખોયું.’

૪. **બંગાળના મહંત સ્વયંપ્રકાશાનંદ સ્વામી બન્યા. (૨૦/૬૧)** બંગાળના એક આશ્રમના મહંતે શ્રીજીમહારાજના મહિમાની વાતો સાંભળી. મહારાજની વાતો કરતા તીર્થવાસીઓની વાતચીતથી જ ઓસરીમાં શીતળ તેજ છવાઈ ગયું. જ્યારે વાતો બંધ થઈ કે પ્રકાશ અદૃશ્ય થઈ ગયો. મહંતે વિચાર્યું કે જેની વાત કરવામાં જ આવો અદ્ભૂત ઐશ્વર્ય પ્રતાપ જણાય છે તો તેમનામાં કેવું અપાર ઐશ્વર્ય હશે. આમ વિચારી પોતાના દસબાર શિષ્યોને સાથે લઈ દ્વારકાની જાત્રાએ નીકળ્યા. ફરતાં ફરતાં લોજમાં આવ્યા. અહીં સદાવ્રતમાં ભિક્ષા લેવા આવ્યા. મહારાજ સ્વયં ભિક્ષા આપતા હતા. તેમનાં દર્શન માત્રથી જ મહંતને સમાધિ થઈ અને તેમાં બદરિકાશ્રમ, શ્વેતદ્વીપ, ગોલોક વગેરે ધામોનાં દર્શન થયા. પછી અક્ષરધામમાં દિવ્ય સિંહાસન પર બિરાજમાન અનંતકોટિ મુક્તોથી વીંટળાયેલા, સ્તુતિ કરતા ને અપાર દિવ્ય ઐશ્વર્યયુક્ત એવા શ્રીજીમહારાજના દર્શન થયા. આ દર્શનથી તેમને અંતરમાં ખૂબ શાંતિ થઈ ગઈ. વૃત્તિ મહારાજમાં સ્થિર થઈ ગઈ. પછી સમાધિમાંથી જાગ્રત થઈ ઉતારે ગયા. ઉતારેથી એકલા જ મહારાજ પાસે આવી પોતાને સેવામાં રાખવા વિનંતી કરી. આમ, મહારાજે તેમને સાધુ બનાવી સ્વયંપ્રકાશાનંદ નામ પાડ્યું.

પ્ર.૩ નીચે આપેલા વિષયો ઉપર મુદ્દાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. **કલ્યાણ (૩૧/૮૦-૮૧)** કલ્યાણ એટલે મોક્ષ અથવા મુક્તિ. મોક્ષ એટલે મોહનો ક્ષય. પરમ એકાંતિક સંતના સેવા-સમાગમથી અનાદિ અજ્ઞાન અને કર્મબંધનમાંથી મુક્ત થઈ બ્રહ્મરૂપ થઈને પુરુષોત્તમ ભગવાનની સેવાના અધિકારી થવું તેનું નામ મુક્તિ અથવા કલ્યાણ. મુક્તિ એટલે પરમપદ અર્થાત્ ભગવાનના અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ થવી. શ્રીજીમહારાજે પંચાળ-૧માં કહ્યું છે કે ‘પશુના સુખથી મનુષ્યમાં અધિક સુખ છે ને તે કરતાં રાજાનું સુખ અધિક છે ને તેથી ઈન્દ્રનું અધિક છે ને તેથી બૃહસ્પતિનું ને તેથી બ્રહ્માનું ને તેથી વૈકુંઠલોકનું ને તેથી ગોલોકનું સુખ તે અધિક અને તેથી વચનામૃતમાં ભગવાનના અક્ષરધામનું સુખ અતિ અધિક છે તેમ કહ્યું છે. વચનામૃત સારંગપુરના ૧૧માં પણ દેવલોકને ભગવાનના અક્ષરધામની આગળ મોક્ષધર્મને વિષે નરક તુલ્ય કહ્યો છે. કારણ દેવલોકમાં ભોગસુખ છે. તે અક્ષરધામનાં દિવ્યસુખ આગળ નરક તુલ્ય છે. દેવલોકમાં જન્મ મરણનો ચક્રાવો રહે છે જ્યારે અક્ષરધામમાંથી પૃથ્વી પર પાછું આવવાનું રહેતું નથી અને ભગવાનના અપાર સુખ અને સેવાની પ્રાપ્તિ થાય છે. શાસ્ત્રોમાં કલ્યાણ અનંત પ્રકારનું કહ્યું છે. પરંતુ આત્યંતિક કલ્યાણ એ છે કે અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ અને પુરુષોત્તમની અખંડ સેવા ને જન્મ મરણથી છુટકારો. આવું આત્યંતિક કલ્યાણ એ પરમ એકાંતિક સત્પુરુષ એટલે કે પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંતના સંગ થકી જ થાય છે. તેમના સંગે કરીને પુરુષોત્તમનો યથાર્થ નિશ્ચય થાય અને ત્રણ ગુણ, ત્રણ અવસ્થા અને ત્રણ દેહથી પર બ્રહ્મરૂપ થાય ત્યારે આત્યંતિક કલ્યાણ થાય. ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને માહાત્મ્યજ્ઞાને યુક્ત ભક્તિ આ ચાર ગુણ પરમ એકાંતિક સંતનો સંગ કરીને સિદ્ધ થાય ત્યારે જ આત્યંતિક કલ્યાણ થાય. વર્તમાન કાળે એવા પરમ એકાંતિક સંત પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખ સ્વામી મહારાજ છે તેમના સંગે કરીને જ આપણું આત્યંતિક કલ્યાણ થાય છે. **અથવા**

૨. સંપ્રદાયના શાસ્ત્રો : નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય અને શ્રી હરિલીલામૃત (૧૨/૩૮-૩૯) નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય : સદ્ગુરુ નિષ્કુળાનંદ સ્વામીના આ કાવ્યસંગ્રહમાં ૨૨ નાના ગ્રંથોને સમાવી લેવામાં આવેલ છે. જેમાં પુરુષોત્તમપ્રકાશ, સ્નેહગીતા, વચનવિધિ, સારસિદ્ધિ, ભક્તિનિધિ, હરિભગગીતા, હૃદયપ્રકાશ, ધીરજાપ્યાન, હરિસ્મૃતિ, ચોસઠપદી, મનગંજન, ગુણગ્રાહક, હરિવિચરણ, અરજીવિનય, કલ્યાણનિર્ણય, અવતાર ચિંતામણિ, ચિહ્નચિંતામણિ, પુષ્પ ચિંતામણિ, લગ્ન શકુનાવલી, યમદંડ, વૃત્તિ વિવાહ અને શિક્ષાપત્રી ભાષા વગેરે ગ્રંથોનો સમાવેશ થાય છે. આ બધા ગ્રંથો અમૂલ્ય છે. પુરુષોત્તમ પ્રકાશમાં શ્રીજીમહારાજનો સર્વોપરિ મહિમા કહ્યો છે. આ ગ્રંથના પ્રકરણ ૪૧, ૪૨માં સંત દ્વારા પ્રકટપણાની વાત પ્રસિદ્ધ છે. સંત હું ને હું તે વળી સંત રે, એમ શ્રીમુખે કહે ભગવંત રે, સંત માનજો મારી મુરતિ રે, તેમાં ફેર નથી એક રતિ રે. (પ્ર. ૪૧) કહ્યું બહુ પ્રકારે કલ્યાણ રે, અતિ અગણિત અપ્રમાણ રે, પણ સહુથી સરસ સંતમાં રે, રાખ્યું વાલમે એની વાતમાં રે. (પ્ર. ૪૨) સદ્ગુરુ નિષ્કુળાનંદ સ્વામીના ગ્રંથો વાંચીએ ત્યારે અંતરમાં પ્રતીતિ આવે છે કે ગુણાતીત સંતને યથાર્થ સ્વરૂપે ઓળખી, આવો સ્પષ્ટ મહિમા લખી સાચા સંતને ઓળખવાની દૃષ્ટિ એમણે આપણને આપી છે. ચોસઠપદીમાં સંત-અસંતનાં લક્ષણ કહી સાચા સંત ઓળખાવ્યા છે. શ્રીજીમહારાજ પણ કહેતા કે જો આપણે નિષ્કુળાનંદ સ્વામીને સંસ્કૃતભાષા ભણાવી હોત તો સર્વોપરીપણું કહેવામાં પાછી પાની કરત નહિ.

શ્રી હરિલીલામૃત : શ્રીહરિલીલામૃત ગુજરાતી સાહિત્યની દૃષ્ટિએ ઉત્તમ લેખાતો ગ્રંથ છે. સંપ્રદાયની ઐતિહાસિક વિગતો આ ગ્રંથમાં સમાવેલ છે. કવિશ્રી દલપતરામની કલમે લખાયેલ આ ગ્રંથ આચાર્ય શ્રી વિહારીલાલજી મહારાજના નામે પ્રસિદ્ધ છે. છંદની સુંદર ગૂંથણી સાથે ચિત્ર પ્રબંધની તે સમયની વિશિષ્ટ શૈલી આ ગ્રંથમાં જોવા મળે છે. વિવિધ છંદ, ઉપદેશની સચોટ રીત, અલંકાર, પદ લાલિત્યથી ભરપૂર આ ગ્રંથ સારા કંઠે વારંવાર સાંભળવાનું અને ચિંતન કરવાનું મન થાય તેવો ઉપજાતિમાં મૂકેલ ઉપદેશ જીવનમાં ઘણો જ ઉપયોગી થાય તેવો છે. શ્રીજીમહારાજના જીવન સાથે ભક્તોના આખ્યાનો રોચક અને મનનીય છે. આચાર્યશ્રીએ મહારાજનો સર્વોપરી ભાવ લખવામાં ઉણપ નથી રાખી. તે પરથી તેમની ઈષ્ટદેવ પ્રત્યેની ભક્તિનો ખ્યાલ આવે છે. વરતાલ દેશમાંથી બે ભાગમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ આ ગ્રંથ સુંદર છે.

૩. **સોમલા ખાયર (૧૦/૨૭-૨૮)** બોટાદ ગામના વતની સોમલા ખાયર શ્રીજીમહારાજના પરમ કૃપાપાત્ર ભક્તરાજ હતા. વ્યવહારે ખૂબ જ સુખી સોમલાખાયરના બંન્ને દીકરા થોડા થોડા દિવસના અંતરે અક્ષરવાસી થયા. આ પ્રસંગથી તેમની જવાબદારી પણ વધી ગઈ. પણ પોતાને જ્ઞાનનું બળ હતું તેથી ધીરજ રાખી તેમણે પુત્રના વિયોગનો શોક ન કર્યો. ‘ભગવાનનું સુખ જ શ્રેષ્ઠ છે.’ તેમ સમજીને ગરાસની જમીન મહારાજને અર્પણ કરી પોતે અખંડ મહારાજની સેવામાં જોડાઈ ગયા. સોમલાખાયર વિશાળકાય, કદાવર, ઉંચા અને અતિશય સ્વરૂપવાન હતા. સોનાના મૂઠવાળી કીમતી તલવાર સાથે રાખતા. પરંતુ શ્રીજીમહારાજની સેવામાં રહ્યા પછી બધો ઠાઠમાઠ છોડી સફેદ કપડાં પહેરી પાર્ષદ તરીકે સેવામાં રહ્યા. તેઓ ખૂબ શૂરવીર, હિંમતવાન હતા. કોઈપણ પ્રકારનો ભય કે ડર તેમને ન હતા. ગમે તેવું કાર્ય મહારાજ સોંપે પણ તેને સિદ્ધ કરીને જ આવે. આવી રીતે મહારાજની આજ્ઞામાં ટૂક ટૂક વર્તતા હતા. મહારાજના પ્રતાપી, ચારિત્ર્યશીલ અને નિર્માની સંતોની સુંદર છાપ સહન ન કરી શકવાથી વૈરાગી બાવાઓએ અનેક પ્રકારના કષ્ટો સંતોને આપ્યા. એકવાર ખોખરામાં લોલંગર બાવો અને તેના શિષ્યો હથિયાર સાથે ‘મારો, કાપો’ બીજી વાત નહીં તેમ કરતા ધસી ગયા. અને એક સત્સંગીને તલવાર મારી ત્યાં તો સિંહ સમાન સોમલાખાયર બીજા પાળાઓ સાથે એકદમ તૂટી પડ્યા. ઝપાઝપીમાં ચાર આગેવાન બાવાઓને તાત્કાલિક ચોકમાં ઢાળી દીધા. ભંગાણ પડવાથી બાવાઓ ભાગી ગયા. સોમલા ખાયરની ચપળતા અને શૂરવીરતા ખરા પ્રસંગે કામ આવી ગઈ. તેના કારણે બધામાં હિંમત આવી ગઈ. આવો અપૂર્વ ભક્તિભાવ તેમને મહારાજ પ્રત્યે હતો. સંતો માટે પોતાનાં જાન પર ખેલીને પણ બાવાઓનો શૂરવીરતાથી સામનો કર્યો. આ ભક્તરાજની પ્રશંસા કરતાં શ્રીજીમહારાજે વચ.માં જણાવ્યું છે કે ‘અમારા સ્વભાવને તો મૂળજી બ્રહ્મચારી ને સોમલો ખાયર આદિક જે હરિજન છે તે કેટલાક વર્ષથી પાસે રહે છે, તે યથાર્થ જાણે છે.’ (કા. ૬) ‘સોમલા ખાયરને સદા એકસરખી રહેણી-કરણી તે અંગ. છે.’ (અંત્ય. ૨૪) **અથવા**

૪. **કૃપાનંદ સ્વામી (૧૭/૫૨-૫૪)** પૂર્વ દેશમાં કનોજના બે બ્રાહ્મણ મુમુક્ષુઓ વાત કરી રહ્યા હતા. એકે કહ્યું, ‘આ દેહે કરીને મારે તો ભગવાન ભજી લેવા છે.’ બીજાએ કહ્યું, ‘મારે પણ સંસારમાં રહેવું નથી, આ જન્મમાં હવે પંચવિધ ભોગવવા નથી.’ ભગવાન ભજવાની તીવ્ર ઈચ્છાવાળા તેઓ બંને જગન્નાથપુરી ગયા. સેવા કરવાથી ભગવાન જરૂર દર્શન દેશે એવી ઈચ્છાથી કેટલાંક વરસો સુધી મંદિરની સેવા પૂજામાં પોતાનું જીવન વિતાવવા લાગ્યા. જગન્નાથપુરીમાં વર્ણીરૂપે મહારાજ પાસે સેવા કરાવવા જતા વૈરાગીઓને એકબીજા સાથે કલેશ થયો અને યુદ્ધ થયું તેમાં ઘણા બાવાઓ મરણને શરણ થયા. વર્ણી તો આગળ ચાલી નીકળ્યા પરંતુ ખપવાળા આ બે બ્રાહ્મણો પણ વૈરાગીઓમાં પરસ્પર કલેશ જોઈ ઉદાસ થઈ ચાલી નીકળ્યા. તેઓ દ્વારકા જતાં ભુજ આવ્યા. ત્યાં મહારાજ ભગવાનજીભાઈને ઘરે સદાવ્રત આપતા હતા. જગન્નાથપુરીમાં જે વર્ણીને જોયા હતા તે જ મનોહર મૂર્તિ મહારાજ ને જોતાં તેમને અપાર શાંતિ થઈ ગઈ. તેમણે મહારાજને વિનંતી કરી કે ‘અમારે હવે દ્વારકા જવું નથી ને તમારી સેવામાં રહેવું છે માટે અમને દીક્ષા આપો.’ ત્યારે મહારાજે કહ્યું, ‘તમે શું સમજીને રહેશો ?’ તેઓ બોલ્યા, ‘તમે ભગવાન છો અને અડસઠ તીરથ તમારાં ચરણોમાં જ છે. જગન્નાથપુરીમાં અમે તમને ઓળખી શક્યા નહિ પરંતુ કલ્યાણ તમારી પાસે જ છે. એવી અમને પ્રતીતિ થઈ છે.’ મહારાજે રાજી થઈને દીક્ષા આપી તેમાંના એકનું નામ તે કૃપાનંદ સ્વામી. કૃપાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યે એવું અસાધારણ હેત હતું કે જ્યારે છૂટા પડવાનો પ્રસંગ આવે ત્યારે મહારાજના વિરહથી રૂંવાડે રૂંવાડે લોહીના ટશિયા ફૂટતા. એક વખત ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ કહ્યું, ‘તમને છૂટા પડતાં આવું દુઃખ થાય છે તો નાજા જોગિયા પાસે કહેવરાવો કે મહારાજ તમને પાસે રાખે.’ કૃપાનંદ સ્વામી તરત બોલ્યા કે ‘હું મહારાજને અંતર્યામી છે

તેમ માનું છું.’ આવી ઉચ્ચ સમજણની સ્થિતિવાળા તેઓ હતા. તેમનો મત એવો હતો કે જ્ઞાની થવું પણ પ્રેમી ન થવું. કારણ જ્ઞાન વિનાનો પ્રેમ અનેક વિઘ્ન કરાવે. તેઓએ નિર્ણય કરી રાખ્યો હતો કે ગળામાં ઊંની કોશ ઘાલે અને જેવું દુઃખ થાય તેવું દુઃખ મહારાજની આજ્ઞા લોપવાથી થવું જોઈએ.’ તેમને પંચવિષયમાં અતિશય અરુચિ હતી. દેહનો સંપૂર્ણ અનાદર હતો તેથી લોકના કોઈ જ પદાર્થ તેમને બંધન કરી શકતા નહિ. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ કહ્યું છે, ‘બીજાને તો પદાર્થ કરીને રાજી કરાય પરંતુ મુક્તાનંદ સ્વામી, ગોપાળાનંદ સ્વામી અને કૃપાનંદ સ્વામી કોઈ રીતે પદાર્થથી રાજી ન થાય. તેમની આગળ તો દીન થઈએ તો જ જિતાય.’ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કૃપાનંદ સ્વામીનાં મંડળમાં ઘણું રહ્યા હતા તેથી તેમના માટે આવો ઉચ્ચ અભિપ્રાય તેઓને હતો. કૃપાનંદ સ્વામીના મંડળમાં સૌને સહેજે જ નિયમ ધર્મની દૃઢતા રહેતી. એકવાર કૃપાનંદ સ્વામીને સર્પ કરડી ગયો ત્યારે તેમણે દવા કરાવવાને બદલે સ્વામિનારાયણ મહામંત્રનો જપ કરવાનું કહ્યું. ભજનથી તેમને સર્પનું ઝેર ઊતરી ગયું. તેમને સ્વામિનારાયણ નામને વિષે એવી અચળ શ્રદ્ધા હતી. કૃપાનંદ સ્વામી સમાધિ વિના પણ સ્મૃતિથી, ધ્યાનથી, જ્ઞાનથી મહારાજના સ્વરૂપમાં અખંડ વૃત્તિ રાખતા. આવા ઉચ્ચ સ્થિતિવાળા સંતનો સમાગમ કરીએ તો મહારાજનો હૃદયગત અભિપ્રાય જાણી શકાય.

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

❧ નોંધ: અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના સાધુઓની સમાજમાં શા માટે નિરાળી છાપ છે ? (૫/૧૩-૧૪)
- જ. અષ્ટ પ્રકારે બ્રહ્મચર્યવ્રતધારી અને ધનના ત્યાગી સંતોની સ્વામિનારાયણ ભગવાને સ્થાપેલી પરંપરાએ સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના સાધુઓની સમાજમાં નિરાળી છાપ પાડી છે.
૨. સાધુએ સત્સંગીના ઘેર ક્યારે જવું ? (૧/૮)
- જ. સાધુએ સત્સંગીના ઘેર ભિક્ષા અને સભાપ્રસંગે જ જવું. (સત્સંગ અર્થે)
૩. અલૈયા ખાયરે જેટલાને સત્સંગ કરાવ્યો હતો તેટલાને શું કહીને પાછા પાડ્યા ? (૭/૨૦)
- જ. ‘ગઢડે જશો નહિ ત્યાં તો ભગવાન નથી પણ પુરબિયો બ્રાહ્મણ છે’ એમ કહીને પાછા પાડ્યા.
૪. શ્રીજીમહારાજે ઉકાખાયરની સેવાથી પ્રસન્ન થઈ વચનામૃત ગ.મ.૨૫માં શું જણાવ્યું ? (૩/૧૧)
- જ. ‘જેને ઉકાખાયરના જેવું સેવા કરવાનું વ્યસન હોય તેની વાસના તત્કાળ નાશ પામે છે.’
૫. અન્ન-દ્રવ્યની શુદ્ધિ કેવી રીતે થાય છે ? (૧/૩)
- જ. પોતાની આવકનો દશમો અથવા વીસમો ભાગ ઠાકોરજીને અર્પણ કરવાથી અન્ન-દ્રવ્યની શુદ્ધિ થાય છે.
૬. વચનામૃત ગઢડા પ્રથમ ૨૧ પ્રમાણે અક્ષરબ્રહ્મનાં કયા બે સ્વરૂપો છે ? (૧૩/૪૧)
- જ. ‘એક ધામરૂપ અક્ષર અને એ જ અક્ષર બીજા સ્વરૂપે મૂર્તિમાન થકા પુરુષોત્તમ નારાયણની અખંડ સેવામાં રહે છે.’

પ્ર.૫ “વચનામૃત ગઢડા પ્રથમ પ્રકરણ ૨૨નું” (૧૮/૫૬) - નિરૂપણ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

સ્મૃતિ વિના ગાયું તે ના ગાયા જેવું - એકડાનું - નિરૂપણ : શ્રીજીમહારાજ કહે છે : કીર્તન ગાવવાં, ભજન કરવું, ધૂન તથા નામરટણ કરવું તેમાં ભગવાનની સ્મૃતિ રાખીને કરવું, ભગવાનની સ્મૃતિ વિના ગાઈએ તો કદાચિત્ બાહ્ય આનંદ આવે, પણ શાંતિ થાય નહિ માટે સ્મૃતિ સહિત ક્રિયા કરીએ તેમાંથી શાંતિ અને સુખ બંને મળે છે. માત્ર ભજન કરીએ ત્યારે જ ભગવાનનું અનુસંધાન રાખવું તેમ નથી, જીવનની દરેક ક્રિયા કરતાં કરતાં ભગવાનમાં વૃત્તિ રાખવાનો પ્રયત્ન રાખવો. ભગવાનની સ્મૃતિ વિના જે જે ક્રિયા કરીએ તે બંધનરૂપ થાય છે. વળી, બીજી ક્રિયા કરતી વખતે ભગવાનનું અનુસંધાન ન રહે તો ભજનમાં બેસીએ ત્યારે પણ વૃત્તિ સ્થિર ન થાય ને ભજનમાં બેઠા છતાં પંચવિષયના કે જગત-વ્યવહારના સંકલ્પ થયા કરે અને ભજનનું સુખ પણ આવે નહિ. તેથી જ શ્રીજીમહારાજ આપણને આગ્રહપૂર્વક કહે છે કે બધી ક્રિયા ભગવાનને સંભારીને જ કરવી. ભગવાનને સંભારવા જઈએ તો ક્રિયા કેવી રીતે થાય ? એ શંકા કદાચ થાય, પણ જેમ માછલી પાણીમાં રહેવા છતાં ક્રિયા કરે છે તેવી રીતે શુભાશુભ ફળની ઈચ્છા રાખ્યા વિના ઈષ્ટદેવની પ્રસન્નતા અર્થે હું આ ક્રિયા કરું છું, એવું અનુસંધાન રહે એ અખંડ સ્મૃતિ જ છે. આ પ્રમાણે કરવામાં મુશ્કેલી જણાય, પણ ભગવાન અને સંતની કૃપાથી અને સતત અભ્યાસથી ભજન કરતાં કરતાં ક્રિયા કરવાની ટેવ પડે છે.

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી વિષયને અનુરૂપ પાંચ સાચાં વાક્યોને શોધી ફક્ત નંબર લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ : - જવાબમાં આપેલાં અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલા હોય તો અને જેટલા સાચા હોય તેટલા ગુણ આપવા.

વિષય : મહિમા (૩૦/૮૦) ફક્ત નંબર :-

૨	૩	૫	૭	૯
---	---	---	---	---

પ્ર.૭ નીચે આપેલી પંક્તિ પૂર્ણ કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ :- કીર્તન અડધું સાચું હોય તો એક (૧) ગુણ આપવો.

૧. પચરંગી પુષ્પનાં કંકણ કર વિષે, બાંયે બાજુબંધ પુષ્પ કેરાં,
ચરણમાં શ્યામને નૂપુર પુષ્પનાં, લલિત ત્રિભંગી શોભે ઘણેરાં. (૬/૧૬)

૨. વહાલા તારી મૂરતિ અતિ રસરૂપ રસિક જોઈને જીવે રે લોલ;

વહાલા એ રસના ચાખણહાર છાશ તે નવ પીએ રે લોલ

વહાલા મારે સુખસંપત તમે શ્યામ મોહન મન ભાવતા રે લોલ;

આવો મારે મંદિર જીવનપ્રાણ હસીને બોલાવતા રે લોલ. (૨૧/૬૪)

૩. વળી તમારે વિષે જીવન, નાવે મનુષ્ય બુદ્ધિ કોઈ દન; જે જે લીલા કરો તમે લાલ, તેને સમજું અલૌકિક ખ્યાલ.

સત્સંગી જે તમારા કહાવે, તેનો કેદી અભાવ ન આવે; દેશ કાળને ક્રિયાએ કરી, કેદી તમને ન ભૂલીએ હરિ. (૨૬/૭૭)

૪. જે હરિ અક્ષરબ્રહ્મ આધાર પાર કોઈ નવ લહે રે લોલ; જેને શેષ સહસ્ત્રમુખ ગાય નિગમ નેતિ કહે રે લોલ

વર્ણવું સુદર રૂપ અનુપ જુગલ ચરણે નમી રે લોલ; નખશિખ પ્રેમસખીના નાથ રહો ઉરમાં રમી રે લોલ. (૨૧/૬૩)

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં જનમંગલનામાવલિ / અષ્ટક / શ્લોક વગેરે માંગ્યા મુજબ પૂર્ણ કરો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ :- જનમંગલનામાવલિ / અષ્ટક / શ્લોક અડધા સાચા હોય તો એક (૧) ગુણ આપવો.

૧. ૐ સત્યવાદિને નમઃ : ૐ ગુણગ્રાહિણે નમઃ : ૐ ગતસ્મયાય નમઃ :
ૐ સદાચારપ્રિયતરાય નમઃ : ૐ પુણ્યશ્રવણ કિર્તનાય નમઃ : ૐ સર્વમંગલસદ્રુપનાનાગુણવિચેષ્ટિતાય નમઃ : (૧૫/૫૧)

૨. દિવ્યાકૃતિત્વસુમહસ્ત્વસુવાસનાનાં સમ્યગ્વિધિં પ્રથયિતું ચ પતૌ રમાયાઃ।

સાલમ્બસાદૃષ્યપથયોગસુયુક્તિભાજં ત્વાં ભક્તિધર્મતનયં શરણં પ્રપદ્યે ॥ (૮/૨૫)

૩. આસામહો શ્રુતિભિર્વિમૃગ્યામ્ ॥ ગુજરાતી ભાષાંતર : અહો ! જે ગોપીઓ કોઈથી પણ ન ત્યાગ થઈ શકે તેવા સંબંધીજનનો અને આર્યોના ધર્મમાર્ગનો ત્યાગ કરીને વેદોએ ગોતવા યોગ્ય એવી મુકુંદ ભગવાનની પદવીને ભજતી હતી અર્થાત્ ભગવાનમાં ધ્યાનપારાયણ થતી હતી; તે આ ગોપીઓની ચરણરજના સ્પર્શવાળી વૃંદાવનમાં વર્તતી ગુલ્મ, લતા, ઔષધિ વગેરેને મધ્ય હું પણ કોઈક થઉં એટલે કોઈક તૃણ કે કીટકાદિ-રૂપે ગોપીઓના ચરણરેણુના સ્પર્શને યોગ્ય હું થઉં આવી આકાંક્ષા કરું છું. (૩૨/૮૨)

(વિભાગ - ૨ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી, દસમી આવૃત્તિ, ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૩)

પ્ર.૯ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ : કોણ કહે છે - ૧ ગુણ, કોને કહે છે - ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે - ૧ ગુણ.

૧. “તું કહે તો આખા ભાદરા ગામને અક્ષરધામમાં હું લઈ જઉં !” (૩/૮)

⇒ મૂળજી ભક્ત - નથુ વાળંદને

⇒ નથુ વાળંદે એકવાર કહ્યું કે ‘રામચંદ્ર ભગવાન કેવા જબરા ? આખી અયોધ્યાને વૈકુંઠમાં લઈ ગયા ? ત્યારે મૂળજીભક્ત કહે છે.

૨. “જેથી સ્ત્રી-પુરુષના ભાવથી તે પર થયા હતા.” (૧૮/૩૩)

⇒ સ્વામી - સભાને (પંડિતો)

⇒ મહેમદાવાદમાં ગામના શુષ્ક વેદાંતના મિથ્યાભિમાની જ્ઞાનીઓ સ્વામીને માત કરવાના આશયથી મંદિરમાં આવ્યા ત્યારે તેઓને સંબોધીને સ્વામી કહે છે.

૩. “જીવ બ્રહ્મરૂપ કેમ થતો નથી ?” (૪૪/૭૨)

⇒ જાગા ભક્ત - સ્વામીશ્રીને

⇒ એક વખત સ્વામીએ કહ્યું : ‘આ સમયે સત્સંગમાં એવી વાતો થાય છે કે જીવ બ્રહ્મરૂપ થઈ જાય.’ તે સાંભળીને જાગા ભક્તે પૂછ્યું.

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (નવેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. સ્વામીએ નિશ્ચય કર્યો કે ‘શ્રીજીમહારાજના મહિમાની વાતો કરવી.’ (૧૧/૨૬)

એકવાર ગઢડામાં સ્વામીએ મહારાજને ચાર પ્રશ્નો પૂછ્યા. ભગવાનનું અખંડ ધ્યાન કરવું, આત્મારૂપે વર્તવું, માંદાની સેવા કરવી અને વાતો કરવી - આ ચાર સાધનમાં કયું સાધન શ્રેષ્ઠ છે ? આ પ્રશ્ન મહારાજે સૌ સંતોને પૂછ્યો. સૌએ પોતાની રુચિ પ્રમાણે જવાબ આપ્યો. છેલ્લે મહારાજે પોતાનો અભિપ્રાય આપ્યો કે ‘વાતો કરવી શ્રેષ્ઠ છે.’ પહેલાં ત્રણ સાધન માત્ર પોતાના કલ્યાણ માટે જ છે. જ્યારે છેલ્લો ઉપાય શ્રોતા અને વક્તા બંને માટે કલ્યાણકારી છે. આ પ્રસંગથી સ્વામીએ નિશ્ચય કર્યો કે મહારાજના મહિમાની વાતો કરવી. તેમાં સોપો પડવા ન દેવો.

૨. શ્રીજીમહારાજને શાંતાનંદને એકવાર મળતાં કઠણ પડ્યું. (૮/૨૩-૨૪)

મુક્તાનંદ સ્વામીની ઈચ્છાથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી સુરતથી વાંસ, આદુ અને તીખાનું અથાણું તથા સતી ગીતાનું પુસ્તક, એક સુંદર સાદરી, બરફીની માટલી વગેરે લઈને મહારાજ પાસે ગઢડા જવા તૈયાર થયા ત્યારે શાંતાનંદ સ્વામી પરાણે સાથે જવા તૈયાર થતાં કહ્યું, ‘તમે કહેશો તો પણ જઈશ અને ના કહેશો તો પણ જઈશ.’ કારિયાણીમાં મહારાજ અથાણું અને પુસ્તક લઈને આવેલા સ્વામીને બાવીસ વાર ભેટ્યા અને શાંતાનંદ સ્વામીને ભેટતાં બોલ્યા, ‘સ્વામીને બાવીસ વાર મળતાં કઠણ નથી પડ્યું, તેટલું આ એકવાર મળતાં કઠણ પડે છે. કારણ તમે આજ્ઞા વગર આવ્યા છો.’ (નોંધ : અહીં મુદ્દો જ આપ્યો છે.)

૩. તરણેતરના મહંત અતિ આશ્ચર્ય પામ્યા. (૪૩/૬૮)

એક વખત સ્વામી મંદિરમાં વાસીદું વાળતા હતા. તે વખતે તરણેતરના મહંત આવ્યા અને વાસીદું વાળતા સ્વામીને પૂછ્યું કે ‘આ જગ્યાના મહંત કોણ છે ?’ સ્વામીએ નમ્રતાથી કહ્યું કે ‘મહંત અંદર ગાદી પર બેઠા હશે.’ એમ કહી સ્વામી હાથ-પગ ધોઈ સભામંડપમાં પધાર્યા અને તેમને મળ્યા ત્યારે તેમણે નવાઈ પામતાં પૂછ્યું કે ‘તમે તો હમણાં વાસીદું વાળતા હતા. તે તમે મહંત છો ? સ્વામીએ હસતાં હસતાં કહ્યું કે ‘અમારે ત્યાં જે સેવા કરે તે જ મહંત હોય છે.’ પછી પોતાની ઝોળી ખીંટીએથી ઉતારી તે મહંતને બતાવી. સ્વામીની પૂજામાં તિલકિયું પણ લાકડાનું. ધાતુ તથા અન્ય પદાર્થનું નામ નહિ અને પહેરવાનાં કપડાં પણ જાડાં. આવા નિઃસ્પૃહી સંત જોઈ તરણેતરના મહંત અતિ આશ્ચર્ય પામ્યા. પછી સ્વામીએ કહ્યું, ‘અમારે સ્ત્રી-દ્રવ્યનો ત્યાગ છે તેથી આ મહંતાઈ ટકી છે.

૪. મુક્તાનંદ સ્વામી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને ઊભા થયેલા જોઈ આશ્ચર્ય પામ્યા. (૮/૨૧)

એક રાત્રે મુક્તાનંદ સ્વામી કથામાં ઈન્દ્રિયો કેટલી બધી ચંચળ છે તે અંગે વાત કરતા હતા. ‘ઈન્દ્રિયો આપણને હંમેશા છેતરે છે. સામેના મકાનમાં એક નીલ વાંદરું છે. તે તરફ આપણે દૃષ્ટિ કરવાની જરૂર નથી છતાં આપણામાંથી કોઈપણ એ વાંદરુ જોયા વગર નહીં રહ્યા હોઈએ, મારી પણ એક વાર એ વાંદરા તરફ નજર ગઈ છે. પરંતુ જેણે પણ એ વાંદરો જોયો ન હોય તે ઊભા થાય.’ આ વચન સાંભળીને સૌ સંતો સ્તબ્ધ થઈ ગયા. ત્યારે બસો સંતોમાંથી ફક્ત એક ગુણાતીતાનંદ સ્વામી હાથ જોડી ઊભા થયા. તે જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામી અતિ આશ્ચર્ય પામ્યા અને કહ્યું, ‘બસો સાધુમાં તમે જ એક વૃત્તિના નિરોધવાળા નીકળ્યા.’ સ્વામીને અખંડ અંતઃદૃષ્ટિ રહેતી હોવાથી મહારાજની મૂર્તિ સિવાય તેમના અંતરમાં બીજું કંઈ હતું નહિ. સ્વામીની આવી બ્રહ્મસ્થિતિ જોઈ મુક્તાનંદ સ્વામીએ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની ઘણી પ્રશંસા કરી.

પ્ર.૧૧નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ બે વિષે મુદ્દાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. સદ્ગુરુ કોણ ? (૬/૧૭-૧૮) સંવત્ ૧૮૬૭ના ફાગણ માસમાં સારંગપુરમાં રાઠોડ ધાંધલને ત્યાં ફૂલદોલ ઉત્સવ - દેશોદેશથી સંત હરિભક્તોના મંડળો - રંગે રમવાની તૈયારી - અલૌકિક હેતુથી મહારાજ કબીરજીનું હોરીનું પદ બોલવા લાગ્યા જોગીયા ટાળત જનમ કેરા ફાંસલા રે, પ્રેમના પ્યાલા જોગીયા, જુગ જુગ જીવ સો જોગીયા. મહારાજ ગાય સંતો ઝીલે - આગળ મહારાજે ગાયું - કોટિ કૃષ્ણ જોડે હાથ, કોટિ વિષ્ણુ નમે માથ, કોટિ શંકર ધરે ધ્યાન, કોટિ બ્રહ્મા કથે જ્ઞાન, ... સદ્ગુરુ ખેલે વસંત. આ કડી આવતાં મહારાજ પોતાની છડી સ્વામીની છાતીમાં અડાડી મુક્તાનંદ સ્વામી તથા આનંદ સ્વામીને બોલાવી પૂછ્યું, સ્વામી ! એવા સદ્ગુરુ કોણ ? ત્યારે સંતો કહે, આપ જ, બીજું કોણ હોય ? ત્યારે મહારાજ કહે એ તો સદ્ગુરુનો મહિમા કહ્યો છે અમે તો સર્વોપરી પુરુષોત્તમ નારાયણ છીએ. અને એવા સદ્ગુરુ તો આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી છે. આ કબીરજીના પદમાં તેમણે અક્ષરબ્રહ્મને જ સદ્ગુરુ સાહેબ કહ્યા છે. તે અક્ષરધામ રૂપે અનંત મુક્તો અને પુરુષોત્તમને ધારી રહ્યા છે ને સાકારરૂપે અમારી સેવામાં છે તે જ આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી છે. અમારી સર્વોપરી ઉપાસના પ્રવર્તવાવા સદ્ગુરુરૂપે પ્રગટ થયા છે. આમ મહારાજના શ્રીમુખે સ્વામીનો અપાર મહિમા સંતોએ સાંભળ્યો - સંતોને સ્વામીનો મહિમા સમજાવવા માટે જ આવા પ્રસંગો મહારાજ ઊભા કરતા.

૨. દારિદ્ર્ય ટાળ્યું (૪૦/૬૬-૬૭) રાજકોટના કડિયા માવજી મિસ્ત્રીની સ્થિતિ અત્યંત દુર્બળ હતી. તેથી તેણે જૂનાગઢ સ્વામી પાસે આવીને પ્રાર્થના કરી. દયાળુ સ્વામીએ તેને બજારમાંથી થોડા દાળિયા મમરા લાવવાનું કહ્યું. મંદિર બહાર તેમનો મુસલમાન મિત્ર મુસાભાઈ મળી ગયો. તેણે પણ એક આનો આપી સ્વામીને પ્રસાદી લાવી આપવા કહ્યું. માવજીભાઈએ બે આનાના દાળિયા-મમરા લઈ આવી સ્વામી આગળ મૂક્યા. ઠાકોરજીને ધરાવી સ્વામી તેમાંથી બે દાણા જમ્યા અને થોડા સંતોને વહેંચ્યા. બાકીના માવજીને પ્રસાદી તરીકે આપી. અંતર્યામીપણે મુસાભાઈને પણ પ્રસાદી આપવાનું કહ્યું, કરાંચી જઈ કોન્ટ્રાક્ટરનો ધંધો કરવાના આશીર્વાદ સ્વામીએ આપ્યા ત્યારે માવજીભાઈ કહે, ‘મારે કોઈ ઓળખાણ નથી.’ સ્વામી બોલ્યા કે ‘મારી ઓળખાણ છે ને !’ તેમની પાસે કરાંચી જવાનું ભાડું પણ ન હતું. સ્વામીએ અંતર્યામીપણે ડોશીએ ઘંટી નીચે કુલડીમાં એકસો રૂપિયા દાટી રાખ્યા છે તે કહ્યું ને મુસાભાઈનો પણ ધંધામાં ભાગ રાખવાની આજ્ઞા કરી. ભાવથી કરેલી મુસાભાઈની અલ્પ સેવાથી સ્વામી રાજી થયા હતા. માવજીભાઈ રાજકોટ ગયા ને ઘરે જઈ ડોશીને સ્વામીની આજ્ઞાની વાત કરી. એંધાણી આપી તેથી ડોશીએ પૈસા તરત કાઢી આપ્યા. માવાભાઈ કરાંચી પહોંચ્યા ત્યારે બંદર ઉપર જ એક અંગ્રેજ સાહેબ મળી ગયો. કોઈપણ ઓળખાણ વગર બંદરનું મોટું કામ માવજીને આપ્યું. આમાં માવાભાઈ ઘણું કમાયા અને ધીરે ધીરે માવા-મુસાની કંપની જામી ગઈ. આમ, સ્વામીના આશીર્વાદથી માવજીભાઈનું દારિદ્ર્ય ટળી ગયું અને પુષ્કળ પૈસા કમાયા. તેમણે સત્સંગની ઘણી સેવા કરી.

૩. અસીમ શ્રદ્ધા (૨૦/૩૬-૩૭) શ્રીજીમહારાજ એક પ્રસંગે સંત-હરિભક્તોના સંઘ સાથે ગઢપુરથી વરતાલ જતા, બરવાળા આવ્યા. અહીંના હરિભક્તોએ સંતો અને હરિભક્તોને પાકના લાડુ ધર્યા. સ્વામીને પણ ભાગનો એક લાડુ મળ્યો. સ્વામીને તો આ લાડુની કોઈ સ્પૃહા ન હતી. તેમને તો મહારાજની મૂર્તિનાં દર્શનની જ તાલાવેલી હતી. સ્વામી મહારાજની મૂર્તિમાં જ રસ બસ રહેતા. તેથી આ મૂર્તિ સિવાય જગતનાં તમામ રસ ફીકા લાગતા. મહારાજ તો ઘોડી પર બિરાજમાન હતા. તેથી મહારાજનાં દર્શન કરવાં હોય તો એમની ઘોડીની સાથે દોડવું પડે. વળી સાધુના નિયમ પ્રમાણે એકલા તો જવાય નહિ. સાથે જોડ પણ જોઈએ અને તેને પણ દોડવાની શ્રદ્ધા પણ જોઈએ. આથી સ્વામીએ એક સાધુને પોતાના ભાગના પાકના લાડુની લાલચ આપી પોતાની સાથે દોડવા તૈયાર કર્યા. લાડુના લોભે તે સાધુ તૈયાર થયા. આમ સ્વામી કેટલોક વખત આડે રસ્તે

ખેતરોમાં, કાંટાઓમાં, દેહની દરકાર વગર દોડતાં જાય અને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. આવી અસીમ શ્રદ્ધા જોઈ મહારાજ પણ મરક મરક હસતા જાય. બીજું ગામ આવ્યું ત્યાં સુધી સ્વામી મહારાજના દર્શન માટે દોડ્યા. કેવી અસીમ શ્રદ્ધા !

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ :- અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.

૧. સૌ પ્રથમ મૂળજી ભક્તનો જન્મોત્સવ ક્યાં અને કોની હાજરીમાં ઉજવાયો ? (૪/૧૦)
૪. સૌ પ્રથમ મૂળજી ભક્તનો જન્મોત્સવ ભાદરામાં મહારાજની હાજરીમાં ઉજવાયો.
૨. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનો મહિમા સમજાયો ત્યારે ઘનશ્યામદાસ શું બોલ્યા ? (૩૦/૫૨)
૪. ‘સ્વામી ! મારા અંતરમાં ઊંડે ઊંડે એવો ભાવ હતો કે તમે હજુ ખંડિયા છો પણ આજે નિશ્ચય થયો કે તમો ખરા ચક્રવર્તી છો અને મહારાજનું સાક્ષાત્ સ્વરૂપ છો, હવે તમે અક્ષર સાચા !’
૩. ધામગમન બાદ મૂર્છા ખાઈને પડેલા ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને દર્શન આપી શ્રીજીમહારાજ શું બોલ્યા ? (૨૬/૪૭)
૪. ‘સ્વામી ! શું હું ગયો છું ? હું તો તમારામાં અખંડ રહ્યો છું.’
૪. જૂનાગઢ મંદિરમાંથી છેલ્લીવાર નીકળતી વખતે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી દરવાજા સામું જોઈને શું બોલ્યા ? (૫૦/૮૦)
૪. ‘શ્રીજીમહારાજે આ મંદિર અમને સોંપ્યું હતું ત્યારથી આજ દિવસ સુધી ચાલીસ વર્ષ ચાર માસ અને ચાર દિવસ સુધી સાચવ્યું અને રહ્યા, હવે સત્સંગમાં ફરીશું અને મહુવે જઈને રહીશું’ એવું બોલ્યા હતા.
૫. સ્વામીના કૃપાપાત્ર કયા કયા હરિભક્તો હતા ? (૪૬/૭૫)
૪. શિવલાલ શેઠ, નથુ પટેલ, વાઘજીભાઈ, જેઠાભાઈ, મનજી ઠક્કર વગેરે સ્વામીના કૃપાપાત્ર હરિભક્તો હતા.
૬. મૂળજી શર્માનાં માતા-પિતાનું નામ શું હતું ? (૧/૨)
૪. મૂળજી શર્માનાં માતાનું નામ સાકરબા અને પિતાનું નામ ભોળાનાથ હતું.

પ્ર.૧૩ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ટૂંકમાં વર્ણવી ભાવાર્થ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૪)

નોંધ :- (૧) આ જ ભાવાર્થ હોવો જરૂરી નથી. પરીક્ષકે વિષયને અનુરૂપ ભાવાર્થ છે કે નહીં તે જાતે નક્કી કરીને તેના ગુણ આપવાના છે. પ્રસંગ વર્ણનનાં ૩ ગુણ અને ભાવાર્થનો ૧ ગુણ. (૨) જે પ્રસંગમાં એકથી વધારે પ્રસંગ આવતા હોય ત્યાં પરીક્ષાર્થીએ કોઈ પણ એક પ્રસંગ લખ્યો હોય તો પણ પૂરા ગુણ આપવા.

૧. **મહારાજ જામીન થયા (૨૩/૪૧-૪૨)** સંવત ૧૮૮૩માં પ્રબોધિની ઉત્સવ પછી મહારાજે દરેક સંતને અક્ષર ઓરડીમાં બોલાવી સભા કરી. તે વખતે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જૂનાગઢથી આવેલા. ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કોઈ કારણસર પાછળ રહી ગયેલા. મહારાજે સૌ પરમહંસોને પંચ વર્તમાન પાળવામાં ફેર પડે નહિ તે માટે અંદરોઅંદર એકબીજાના જામીન થવા કહ્યું. જેને જેની સાથે મેળ હોય તે અરસપરસ જામીન થયા. તે જ વખતે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી આવે છે. તેમને જોઈને બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે છે, “અહીં બેઠેલ સૌ એકબીજાના જામીન થયા છે. હવે કોઈ બાકી નથી માટે તેમના જામીન કોણ થશે ?” ત્યારે મહારાજે કહ્યું, “સ્વામી, એમના તો અમે નિરંતરના જામીન છીએ.” આ સાંભળી આખી સભા સ્તબ્ધ થઈ ગઈ. સૌને લાગ્યું કે સ્વામી પર મહારાજનો અનહદ રાજીપો છે. **ભાવાર્થ:-** ગુણાતીતાનંદ સ્વામી મૂળ અક્ષરનો અવતાર હતા. તેથી તેમનો મહિમા મહારાજ જેવો સમજે તેવો બીજા કોઈ સમજી શકે નહિ. તેઓ મહારાજની મૂર્તિને એક પળમાત્ર પણ દૂર કરતા નહિ એવો મહારાજ-સ્વામીને એકાત્મભાવ હતો. આથી મહારાજનો તેમના પર અપાર રાજીપો હતો.
૨. **નિર્માનિતા (૩૩/૫૮-૫૯) (૧)** સંવત ૧૯૧૩ની સાલમાં કાર્તિકી પૂનમનો સમયો વરતાલમાં કરી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી ખંભાતના કોઠારી અંબાવીદાસ અને હરિભક્તોના આગ્રહથી ખંભાત પધાર્યા. સૌ હરિભક્તો નવાબ સાહેબનો રૂપાનો મ્યાનો લાવીને વાજતે-ગાજતે સ્વામીનું સ્વાગત કરવા આવ્યા. સ્વામીને રૂપાના મ્યાનામાં બેસવાનો આગ્રહ કર્યો, પરંતુ સ્વામીએ ના પાડી. હરિભક્તોએ આગ્રહ કરતાં કહ્યું, ‘આપ જો નહિ બેસો તો હિંદુ ઉપર નવાબને અભાવ છે તે વધશે અને આપ જેવાનો અવગુણ આવશે.’ સ્વામીએ જવાબ આપ્યો : ‘અવગુણ આવવો ન આવવો એ કંઈ એના હાથમાં નથી. પણ અમે બેસીશું નહિ.’ પછી સ્વામી સિગરામમાં બેઠા ત્યારે નગરજનો સ્વામીના દર્શન કરીને બોલતા કે ‘જોગી મોટા દેખાય છે. પણ ફાટેલ ગોદડી તેમને શોભવા દેતી નથી.’ આ સાંભળી સ્વામી હસવા લાગ્યાને પાસે ચાલતા હરિજનોને કહ્યું ભાઈ ‘આ તો ચીંથરે વીટિલ રતન છે.’ નવાબને પણ જાણ થઈ કે સ્વામી મ્યાનામાં બેઠા નથી ને સિગરામમાં બેઠા છે. તેથી તેણે પૂછ્યું, ‘એવા એ કોણ છે ? અને ક્યાંના છે ?’ જે રૂપાના મ્યાનામાં ન બેઠા અને સાદા સિગરામમાં બેઠા ! ત્યારે કોઈકે કહ્યું, ‘એ તો જૂનાગઢના ગિરનારી સિદ્ધ અને બડા સમર્થ ઓલિયા પુરુષ છે.’ તે સાંભળી નવાબ પણ ઉત્કંઠાથી સ્વામીનાં દર્શન આવ્યા. સ્વામીએ નવાબ સાહેબ પાસે કુરાનમાંથી ઘણી વાતો કરી. નવાબ સાહેબ રાજી થઈને સ્વામીનાં ચરણોમાં નમી પડ્યા. તેમણે સંતોને સુતરફેણીની રસોઈ આપી, સ્વામીની ઘણી સેવા કરી. (૨) ધોળેરાના મહંત વાસુદેવચરણદાસને વ્યવહારિક કારણસર મૂંઝવણ થતી હતી. સ્વામી ફરતાં ફરતાં ધોળેરા પધાર્યા એટલે તેમનાં દર્શનથી એમને શાંતિ થઈ. સ્વામી પાસે નિષ્કપટ થઈને મનની વાત કરી. ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું : ‘શાંતિ જોઈતી હોય તો અમારી સાથે જૂનાગઢ ચાલો.’ પછી બોટાદમાં સ્વામીએ

એમને ઠાકોરજીને ધરાવેલાં શેરડીનાં માદળિયાં ખોબો ભરીને આપ્યાં. તે પ્રસાદી તેઓ જમ્યા ત્યાં અર્ધી શાંતિ થઈ ગઈ. પછી સ્વામી સાથે ગઢડા અને ઊના દેશમાં ફરતાં જૂનાગઢ આવ્યા. અહીંથી તેમના મંડળના સંતો પંચતીર્થી કરવા ગયા અને સ્વામીએ તેમને ચંપાનું પ્રસાદીનું ફૂલ આપી કહ્યું કે ‘આ ફૂલ સૂંઘો, તેમાં તીર્થમાત્ર આવી ગયા. સ્વામીની આજ્ઞાથી માત્ર ફૂલ સૂંઘવાથી જ તેમને અલૌકિક શાંતિનો અનુભવ થયો. પછી તો સ્વામીના પ્રત્યક્ષ દર્શન-સમાગમથી જ એમને અંતરમાં અખંડ શાંતિનો અનુભવ રહેવા લાગ્યો. પોતાના મંડળના સંતો પંચતીર્થીમાંથી પાછા ફર્યા એટલે સ્વામીની આજ્ઞા મળતાં તેઓ રાજી થકા ધોળેરા પાછા ગયા. આમ સ્વામીના સંબંધમાં આવનાર અનેક મુમુક્ષુને સ્વામીના સ્વરૂપનો યથાર્થ મહિમા સમજાતાં, શાશ્વત શાંતિનો અનુભવ થતો. ભાવાર્થ : (૧) તૃણની ઝૂંપડી હોય ને તેમાં ફાટેલ ગોદડીવાળા પરમહંસ બેઠા હોય ભગવદ્વાર્તા થતી હોય તે સમયે તેનું અંતઃકરણ બીજી રીતનું થાય છે. તે મુજબ નવાબ સ્વામીના દર્શને આવ્યા અને તેમનું અંતઃકરણ શુદ્ધ થઈ ગયું. (૨) નિષ્કપટપણે વર્તે તો જીવ બ્રહ્મરૂપ થયા વિના રહે નહિ. તેમ વાસુદેવચરણદાસ નિષ્કપટ થયા તો દોષમાત્ર ટળી ગયા.

૩. ભક્તવત્સલ (૩૫/૬૧-૬૨) (૧) સ્વામી જૂનાગઢમાં બિરાજતા હતા. ત્યારે દેશ-દેશના હરિભક્તો દર્શને આવ્યા. આખાના બ્રાહ્મણ મૂળજી શ્રોત્રિય સ્વામી પાસે આવ્યા. સ્વામીએ અંતર્યામીપણે ખબર પૂછ્યા. તેમણે દીકરા વાલજીના લગ્નની વાત કરી. સ્વામીએ એક સાલ થોભી જવા કહ્યું. મૂળજીની પણ એવી જ ઈચ્છા હતી. પણ વેવાઈના દબાણથી લગ્ન કરવા પડ્યા. સ્વામીને વાત કરી. સ્વામી નારાજ થયા પણ કહ્યું કે વાલજીને શેરડીના વાઢે જ્યાં ચીયોડો ફરતો હોય ત્યાં જવા ન દેતા. મૂળજીએ ઘેર જઈ વાલજી વાઢે ન જાય તે કાળજી રાખવા માંડી. ભગવાનને કરવું ને ચિયોડો બંધ થવાનો હતો તેને આગલે દિવસે જ વાલજી મિત્રો સાથે ખેતરે ગયો. એનો બાપ મૂળજી બહારગામ ગયો હતો. વાલજી ચિયોડા પાસે જઈ શેરડી નાખવા લાગ્યો. અચાનક તેનો હાથ ચિયોડામાં આવી ગયો. ત્યાં ને ત્યાં જ બેભાન થઈ ગયો અને ઘરે લાવ્યા પણ દેહ પડી ગયો. સ્વામી તો ભક્તવત્સલ હતા તેથી આ પ્રમાણે કાળજી રાખવા કહ્યું પણ સ્વામીના વચનની અવજા કરી તેનું પરિણામ સૌએ જોયું. (૨) સ્વામી ફરતાં ફરતાં થાણાગાલોલ પધાર્યા. સ્વામીએ ગામને પાદર આવી ગામના હરિભક્ત જસા ભગતને બોલાવ્યા. સ્વામીને પગે લાગી દંડવત કરી, દિલગીરીપૂર્વક પોતાની મૂંઝવણ વ્યક્ત કરતાં જણાવ્યું, ‘ગોપાળાનંદ સ્વામીએ આ ગામ છોડવાની મને ના પાડી હતી. કારણ આ રસ્તાનું ગામ છે. તેથી આવતા જતા સાધુ સંતોની સેવા થાય. પરંતુ હાલમાં મારો વ્યવહાર દૂબળો થઈ ગયો છે.’ સ્વામીએ દૂબળા વ્યવહારનું કારણ આપતાં જણાવ્યું કે, ‘તમે સમૈયે આવતા નથી, ધર્મદો આપતા નથી તેથી આ દુઃખ આવ્યું છે.’ પછી સ્વામીએ તેમને તેમના ઘરમાંથી થોડા દાણા અને પાનકોરું (કપડું) લાવવાં કહ્યું. જસા ભગત સીધું અને કપડું લાવ્યા. કપડાંનો ગળણા તરીકે ઉપયોગ કર્યો. સીધામાંથી સંતોએ દાળ રોટલા બનાવ્યા તે સ્વામી વડલા નીચે જમ્યા પછી તેમને ખેતરે પધારી જમીન પાવન કરી બોલ્યા, ‘આ તો કાચું સોનું છે પણ ઠાકોરજીનો વીસમો ભાગ કાઢજો. મહારાજની અણીશુધ્ધ આજ્ઞા પાળજો અને સમૈયે આવતા રહેજો.’ આટલું કહી સ્વામી આગળ ચાલ્યા. આમ ભક્તવત્સલ સ્વામી હરિભક્તોના વ્યવહારની ખબર રાખતા સાથે સાથે ધર્મ નિયમમાં પણ વર્તીવતા. દેશકાળે હરિભક્તો કદાચ પાછા પડે પણ દયાળુ સ્વામી સૌને સાચવી લેતા. ભાવાર્થ : (૧) સત્પુરુષની આજ્ઞા પાળીએ તો જ સુખી થવાય. (૨) વ્યવહારે સુખી થવું હોય તો શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે નિયમિત રૂપે ઠાકોરજીનો દસમો ભાગ કાઢીએ તો ક્યારેય વ્યવહારે દુઃખ ન આવે.

પ્ર.૧૪ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ૧, ૩ (૪૨/૬૮)

૨. ૪ (૧૦/૨૫)

૩. ૨, ૪ (૪૪/૭૧)

૪. ૨, ૪ (૭/૨૦)

